

«قانون جنگل» بر مناسبات جهانی حکمرانی می کند

حقوق بین الملل را به موزه ببرید!

جنایات رژیم وحشی صهیونیستی در مقابل نهادهای رنگارنگ بین‌المللی این مطالبه را تشدید کرده است که حقوق بین‌الملل را به موزه ببرید

در جهانی که قدرت، قانون را تعیین می کند، عدالت تنها یک واژه است. این جمله، تلخی حقیقتی را آشکار می کند که امروز در برابر چشمان ما رخ می دهد؛ جهانی که در آن حقوق بشر و قوانین بین‌المللی نه تنها نقض بلکه به ابزارهایی بدل می شوند تا منافع قدرتمندان را تضمین کنند. مثال بارز این وضعیت، سرزمین فلسطین است که سال‌هاست زیر فشار یک رژیم اشغالگر و نسل‌کش قرار دارد؛ رژیمی که با حمایت بی‌درغ امریکا و سکوت معنادار نهادهای بین‌المللی، حقوق ابتدایی انسانی را به‌سخره گرفته است. مناسبات جهان امروز نشان می‌دهد چگونه نظام بین‌الملل که زمانی قرار بود حافظ عدالت و انصابت باشد، امروز در عمل گرفتار بازی‌های قدرت شده است. با نگاهی به عملکرد رژیم صهیونیستی، واکنش‌های سازمان ملل و نقش امریکا، روشن می‌شود که چرا در دنیای امروز، قانون جنگل جایگزین حقوق و قوانین بین‌المللی شده است. ■■

حقوق بین‌الملل و کنوانسیون‌های متعددی که در طول قرن‌ها شکل گرفته‌اند، با هدف تنظیم رفتار کشورها، حفظ صلح و امنیت جهانی و حمایت از حقوق بشر تدوین شده‌اند. قراردادهای ژنو، کنوانسیون منع نسل‌کشی، منشور سازمان ملل و معاهدات متعدد دیگر نمادهایی از این تلاش جهانی هستند، اما آیا این قوانین توانسته‌اند در عمل از مردم مظلوم و بی‌دفاع حفاظت کنند؟ واقعیت، تلخ‌تر از آن است که تصور می‌شود. سازمان ملل متحد که روزگاری امیدبخش‌ترین نهاد بین‌المللی بود، این روزها بیشتر شبیه محفل قدرت‌های بزرگ شده‌است که منافع خود را بر مصالح جهانی ترجیح می‌دهند. حق وتوی پنج عضو دائم شورای امنیت، به‌ویژه امریکا، به ابزاری برای کارشکنی در مقابله با تجاوزات تبدیل شده است. این وضعیت به‌ویژه در بحران فلسطین به وضوح دیده می‌شود؛ جایی که رژیم سگ‌صفت صهیونیستی بارها و بارها قوانین بین‌المللی را نقض کرده است و حتی در برابر قطعنامه‌های سازمان ملل مقاومت می‌کند.

■ «واقعیت تلخ فلسطین» نمونه عینی شکست حقوق بین‌الملل

نوار غزه، منطقه‌ای کوچک اما نمادین از مقاومت و رنج مردمان فلسطین، تبدیل به یکی از بدترین مناطق بحرآن شده است. جهان شده است، محاصره طولانی مدت، حملات هوایی وحشیانه، بمباران مناطق مسکونی و زیرساخت‌های حیاتی، همه روزه جان هزاران انسان بی‌گناه را می‌گیرد. کودکان، زنان، سالمندان و بیماران که حق دارند در امنیت زندگی کنند، در معرض گرسنگی، تشنگی، بیماری و مرگ قرار دارند. طبق گزارش‌ها، بیش از ۹۰ درصد

مساحت غزه غیرقابل سکونت شده و دسترسی مردم به آب، غذا و دارو محدود یا غیرممکن شده است. این شرایط به وضوح مصداق نسل‌کشی و جنایت جنگی است که با سکوت جهانی و حمایت‌های نظامی و مالی امریکا ادامه دارد.

■ «امریکا» حامی اصلی نقض حقوق بشر

امریکا در این معادله، نقشی تعیین‌کننده و درنداک است. به‌رغم ادعاهای حقوق بشری و دموکراتیک، امریکانه تنها رژیم صهیونیستی را به‌خاطر جنایتانش بازخواست نمی‌کند، بلکه با ارسال تسلیحات پیشرفته و حمایت‌های سیاسی گسترده، چراغ‌سبز این رژیم را برای ادامه اقدامات خشونت‌آمیز می‌دهد. حق وتوی امریکا در شورای امنیت، هرگونه اقدام قاطع علیه سگ وحشی صهیونیستی را ناکام می‌گذارد و این امر باعث جسارت بیشتر رژیم اشغالگر شده است. این حمایت بی‌قید و شرط، نه تنها حقوق فلسطینیان را نادیده می‌گیرد، بلکه مشروعیت و کارآمدی کل نظام حقوق بین‌الملل را به چالش می‌کشد. اگر قوانین بین‌المللی نتوانند مانع نقض حقوق انسانی در مواجهه با بر قدرت‌ها شوند، چه تضمینی برای حفظ عدالت در دیگر نقاط جهان وجود دارد؟

■ «سازمان‌های بین‌المللی» نهادهای ناتوان یا دنباله‌رو قدرت‌ها؟

سازمان‌های حقوق بشری و نهادهای بین‌المللی

نقض حقوق بشر در فلسطین نمونه‌ای بارز از ناکارآمدی نظام بین‌الملل است. سکوت و کارشکنی قدرت‌های بزرگ، بستری را برای تداوم جنایات فراهم کرده و مردم بی‌دفاع فلسطین را در معرض فاجعه‌ای انسانی قرار داده است که جهان آزاد را به چالش می‌کشد

که باید حافظ حقوق انسان‌ها باشند، در عمل با محدودیت‌ها، فشارها و وابستگی‌های سیاسی مواجهند. کمیته‌های حقوق بشر، صلیب سرخ و یونیسف که در شرایط بحران غزه فعال هستند، هر روزه با موانع ورود کمک‌های انسانی روبرو می‌شوند و گاه حتی مراکز توزیع کمک‌ها هدف حملات قرار می‌گیرند. این تناقض از ضعف ساختاری این نهادها حکایت دارد که به دلیل نبود سازوکارهای اجرایی قوی و وابستگی به کشورهای قدرتمند، در مقابل نقض حقوق بشر عاجز مانده‌اند، در نتیجه مردم بی‌دفاع فلسطین نه تنها از جانب رژیم اشغالگر، بلکه از سوی جامعه بین‌الملل نیز رها شده‌اند.

مالکیت فکری و کپی رایت در فضای مجازی چالش‌ها، خلأهای قانونی و نمونه‌های کاربردی

■ قوانین حاکم بر کپی‌رایت در ایران و چالش‌ها

در حال حاضر به رغم خلأهای موجود، قوانین متعددی نیز در این خصوص در حال اعمال است: قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸)، قانون جرائم رایانه‌ای (۱۳۸۸)، قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای (۱۳۷۹). همانطور که مشخص است تاریخ تصویب این قوانین به طور میانگین به ۲۰ سال پیش بازمی‌گردد، کنوانسیون‌ها می‌توانند تأثیر بسزایی بر ارتقا و رفع خلأهای قوانین پیشین داشته باشند، با این حال از چالش‌های موجود می‌توان عدم پیوستن ایران به کنوانسیون برن، نبود قانون جامع دیجیتال و ضعف ضمانت اجرایی را نام برد.

■ خلأهای قانونی و اجرایی

در ابتدا می‌توان به نبود قانون جامع دیجیتال اشاره کرد. قوانین فعلی برای فضای فیزیکی تدوین شده‌اند و در برابر ویژگی‌های

مطرح می‌کند. چگونه ممکن است نهادهایی که بر پایه قوانین و معاهدات بنا شده‌اند، در برابر جنین جنایاتی ناتوان بمانند؟ چشم‌انداز جهانی که در آن قانون و عدالت به ابزار بازی‌های سیاسی و اقتصادی تبدیل شده است، تصویر تلخ‌تری را از «جهان متمم» به نمایش می‌گذارد. حقوق بین‌الملل که قرار بود پشتوانه‌ای برای حفظ کرامت انسانی و برقراری صلح باشد، به موزه‌ای بدل شده است که در آن تنها تازیچه شکست بشریت به نمایش گذاشته می‌شود.

این حقیقت تلخ، بیش از هر چیز ضرورت بازنگری در نظام بین‌الملل و نهادهای آن را به ما یادآوری می‌کند. وقتی ابزارهای موجود برای حفاظت از حقوق بشر کارایی نداشته باشند، چه معنایی دارد که همچنان به همان سازوکارها امید ببندیم؟ اگر قدرت‌های بزرگ بخواهند، می‌توانند هر قانونی را نادیده بگیرند و هر معاهده‌ای را بی‌اعتبار کنند. اینجاست که قانون جنگل بر مناسبات بین‌المللی حکمفرما و عدالت به فراموشی سپرده می‌شود.

این وضعیت برای همه ما، فراتر از یک موضوع سیاسی یا حقوقی است؛ مسئله‌ای انسانی است. هزاران نفر در غزه و دیگر نقاط درگیر جنگ، روزانه با ترس، گرسنگی و فقدان حداقل امکانات زندگی دست و پنجه نرم می‌کنند. سکوت و بی‌تفاوتی جامعه جهانی به معنای مشارکت در این جنایات است، به همین دلیل است که بسیاری معتقدند وقت آن رسیده که حقوق بین‌الملل را به موزه سپاریم و به دنبال راه‌حل‌های جدید، مؤثر و انسانی برای برقراری عدالت و پایان دادن به این چرخه خشونت باشیم. این پرسش اساسی همچنان بی‌پاسخ است: آیا جامعه بین‌المللی حاضر است به سخنرانی‌های بی‌ثمر و اعلامیه‌های تکراری، قه‌دهای عملی و قاطع برای حفاظت از انسانیت بردارد؟ یا باید شاهد تکرار این فاجعه‌ها و تسلیم‌شدن به «قانون جنگل» در عرصه جهانی باشیم؟

■ قانون جنگل حاکم بر دنیای امروز

بر مورو این واقعیت‌ها، نمی‌توان انکار کرد که مناسبات جهانی امروز بیش از هر چیز به قانون جنگل شبیه است؛ جایی که قدرت سیاسی، نظامی و اقتصادی بر هر ارزش انسانی و قانونی ترجیح داده می‌شود. حقوق بشر و قوانین بین‌الملل، زمانی که با منافع ابرقدرت‌ها در تضاد قرار می‌گیرند، قربانی می‌شوند و عدالت به رویایی دست‌نیافتنی تبدیل می‌شود. نمونه فلسطین به وضوح نشان می‌دهد در محاصره، جایگاه قانون بسیار شکننده و ناپایدار است و تا زمانی که نهادهای بین‌المللی مستقل و قدرتمند نشکست‌ناپذیر و قدرت‌های بزرگ به قواعد بازی احترام نگذارند، عدالت و حقوق بشر محکوم به شکست خواهند بود.

است. همچنین NFTها به عنوان دارایی‌های دیجیتال، حقوق مالکیت جدیدی ایجاد کرده‌اند. ■ نقش نهادهای مسئول

۱. پلیس فتا رسیدگی به شکایات سایبری را بر عهده دارد، برای مثال مسدودسازی صفحه‌ای که ویدئوهای آموزشی را بدون اجازه منتشر کرده بود.

۲. دادسرای جرائم رایانه‌ای صدور حکم قضایی را انجام می‌دهد، برای مثال محکومیت استارت‌آپی که رابط کاربری اپلیکیشن ۳. وزارت ارشاد ثبت آثار و صدور گواهی را بر عهده دارد، برای مثال ثبت رسمی کتاب الکترونیکی یک نویسنده مستقل.

۴. شورای عالی فضای مجازی نیز سیاستگذاری کلان را برعهده می‌گیرد، برای مثال تدوین مقررات برای NFT و آثار تولیدشده از سوی AI.

■ راهکارهای پیشنهادی

ابتدا باید قانون جامع مالکیت فکری دیجیتال تدوین و در آن تعریف آثار دیجیتال و تعیین ضمانت‌های اجرایی گنجانده شود. در این صورت مطابق مثالی که بالا گفتیم، قانون جدید می‌تواند مشخص کند طراح رابط کاربری اپلیکیشن، تحت حمایت کپی‌رایت قرار دارد و نقض آن قابل پیگیری است. در ادامه نهادهی مستقل برای نظارت بر مالکیت فکری ایجاد شود تا رسیدگی به شکایات تسریع یابد و گواهی ثبت دیجیتال صادر شود. در این شرایط نهاد مذکور می‌تواند طی ۷۲ ساعت به شکایت یک طراح گرافیک درباره انتشار غیرمجاز اثرش رسیدگی کند.

■ نتیجه‌گیری

مالکیت فکری در فضای مجازی، ستون فقرات اقتصاد خلاق و دیجیتال است. چالش‌های حقوقی، فنی و فرهنگی نشان می‌دهند بدون اصلاحات قانونی، نهادهای تخصصی و آموزش عمومی، نمی‌توان از حقوق پدیدآورندگان به‌درستی حمایت کرد. در این شرایط طراحی ساعتی که طرحش در یک فروشگاه آنلاین بدون اجازه استفاده شده باشد، اگر اثرش را ثبت کرده باشد و مستندات کافی داشته باشد، می‌تواند از طریق پلیس فتا و دادسرا، پیگیری قانونی انجام دهد و خسارت دریافت کند.

حتماً برات سؤال شده که:

شخص حقیقی و شخص حقوقی چه تفاوت‌هایی دارند

در نظام حقوقی ایران، مفهوم شخص به دو دسته اصلی شخص حقیقی و شخص حقوقی تقسیم می‌شود. این دو نوع شخصیت، تفاوت‌های بنیادینی در حقوق، تکالیف، مسئولیت‌ها و نحوه تعامل با نهادهای قانونی دارند و شناخت دقیق این تفاوت‌ها برای فعالان حقوقی، صاحبان کسب و کار، طراحان قرارداد و حتی شهروندان عادی ضروری است.

شخص حقیقی فرد انسانی است که از زمان تولد تا لحظه مرگ دارای شخصیت حقوقی مستقل است. او می‌تواند صاحب حق و تکلیف باشد، قرارداد ببندد، مالکیت داشته باشد و در دادگاه حاضر شود. برای مثال علی رضایی یک شخص حقیقی است که به عنوان نویسنده فعالیت و کتاب‌هایش را با نام خودش منتشر می‌کند. شخص حقوقی مجموعه‌ای از افراد یا سرمایه‌هاست که با هدف مشخص و بر اساس قانون تشکیل شده و دارای شخصیت مستقل از اعضای خود است. این شخصیت فرضی است و از طریق ثبت رسمی ایجاد می‌شود، برای مثال شرکت مهد رزین ایرانیان یک شخص حقوقی است که در حوزه ساخت و ساز فعالیت می‌کند. مدیر عامل آن، تنها نماینده قانونی شرکت است و شخصیت حقوقی شرکت مستقل از اوست.

■ آغاز و پایان شخصیت

شخص حقیقی با تولد آغاز می‌یابد و با مرگ به پایان می‌رسد، برای مثال وقتی سارا بهرامی در سال ۱۳۵۰ متولد شد، از همان لحظه دارای حقوقی مانند ارث، تابعیت و نام شد. با فوت او، شخصیت حقوقی‌اش پایان می‌یابد، اما شخص حقوقی آغازش با ثبت رسمی در مرجع قانونی رقم می‌خورد، و با انحلال و ثبت تسویه پایان می‌یابد، برای مثال شرکت نیک‌پرداز شرق در سال ۱۳۵۹ ثبت و آغاز شد و در سال ۱۴۰۴ پس از تسویه حساب‌ها به دلیل ورشکستگی، شخصیت حقوقی‌اش پایان یافت.

■ اقامتگاه اشخاص

اقامتگاه شخص حقیقی مرکز امور مهم او است. برای مثال: علی تقی نوه‌سی در شهر تهران زندگی می‌کند و بیشترین زمان ممکن را در آنجا می‌گذراند، بنابراین اقامتگاه قانونی او همان آدرس منزلش است. اقامتگاه شخص حقوقی مرکز فعالیت و تصمیم‌گیری آن است که معمولاً دفتر مرکزی شرکت یا مؤسسه در نظر گرفته می‌شود، برای مثال اقامتگاه شرکت مهد رزین ایرانیان در شهر ک صنعتی شمس آباد تهران است، جایی که هیئت مدیره و مدیر عامل در آن مستقر هستند.

■ تابعیت اشخاص

در شخص حقیقی تابعیت معمولاً از طریق نسب (پدر یا مادر) یا محل تولد تعیین می‌شود، برای مثال کوروش فراهانی که پدرش ایرانی است، حتی اگر در آلمان متولد شده باشد، تابعیت ایرانی دارد، اما در شخص حقوقی تابعیت بر اساس محل ثبت و اقامتگاه قانونی تعیین می‌شود، برای مثال: شرکت تدلیا که در ایران ثبت شده و دفتر مرکزی‌اش در تهران است، تابعیت ایرانی دارد.

■ حقوق و تکالیف اشخاص

شخص حقیقی می‌تواند تمام حقوق انسانی را داشته باشد؛ مالکیت، ازدواج، حضانت، ارث و مسئولیت کیفری، برای مثال شهشه واعظی می‌تواند ازدواج کند، صاحب فرزند و در صورت ارتکاب جرم، شخصاً مجازات شود، در واقع مهم‌ترین تمایز شخص حقیقی از شخص حقوقی امکان زادآوری است. شخص حقوقی دارای حقوق و تکالیف محدود است، در واقع حقوق آن معطوف به اساسنامه و قانون می‌شود، نمی‌تواند ازدواج کند یا حضانت داشته باشد، اما می‌تواند مالکیت داشته باشد، قرارداد ببندد و در دادگاه حاضر شود، برای مثال شرکت فناوریان سبز می‌تواند زمین بخرد، اما نمی‌تواند ازدواج کند یا حضانت فرزند داشته باشد.

■ حساب بانکی و مالیات

حساب بانکی شخص حقیقی با مدارک شناسایی افتتاح می‌شود اما حساب بانکی شخص حقوقی نیاز به اساسنامه، آگهی تأسیس و معرفی نماینده دارد. برای مثال لیلا نادر علی با کارت ملی‌اش حساب بانکی افتتاح می‌کند اما شرکت پارس الکترونیک برای افتتاح حساب باید مدارک ثبتی و معرفی نامه مدیر عامل ارائه دهد. همچنین مالیات شخص حقیقی مشمول مالیات بر درآمد شخصی، یا نرخ‌های تصاعدی است. شخص حقوقی مشمول مالیات بر درآمد شرکت، معمولاً با نرخ ثابت (مثلاً ۲۵ درصد) می‌شود.

■ مسئولیت کیفری اشخاص

شخص حقیقی در صورت ارتکاب جرم، شخصاً مسئول است و مجازات می‌شود، برای مثال اگر علی آنجهان چک بلامحل صادر کند، ممکن است به حبس محکوم شود. شخص حقوقی در صورت ارتکاب جرم، ممکن است منحل، جریمه یا فعالیتش محدود شود. مسئولیت کیفری به نماینده قانونی نیز ممکن است تسری یابد، برای مثال اگر شرکت آرمان دارو داروی تقلبی تولید کند، ممکن است منحل شود و مدیر عامل آن نیز تحت تعقیب قرار گیرد.

■ قراردادهای و دعاوی

شخص حقیقی می‌تواند طرف قرارداد باشد، شکایت کند یا علیه او شکایت شود. برای مثال سودا تقی نوه سسی می‌تواند با یک مؤسسه آموزشی قرارداد تدریس ببندد و در صورت نقض قرارداد، شکایت کند. شخص حقوقی نیز می‌تواند به عنوان طرف قرارداد، شکای از منظم در دعاوی حقوقی و کیفری حضور داشته باشد. برای مثال شرکت آسمان‌سازه می‌تواند علیه پیمانکار متخلف شکایت کند یا در صورت نقض تعهدات، مورد شکایت قرار گیرد.

■ نتیجه‌گیری

تفاوت‌های میان شخص حقیقی و حقوقی، نه تنها در ماهیت وجودی بلکه در حقوق، تکالیف، مسئولیت‌ها و تعامل با نهادهای قانونی نیز قابل قیاس است. شناخت این تفاوت‌ها برای تنظیم قراردادها، پیگیری دعاوی، امور مالیاتی و فعالیت‌های تجاری ضروری است. در دنیای امروز، بسیاری از فعالیت‌ها به صورت ترکیبی از شخصیت حقیقی و حقوقی انجام می‌شوند، برای مثال یک شخص حقیقی ممکن است مالک یا مدیرعامل یک شخص حقوقی باشد، اما مسئولیت‌ها و حقوق هر کدام باید به‌درستی تفکیک شود تا از بروز مشکلات حقوقی جلوگیری شود.